

ما مثل وکلای پارلمان فرانسه نیست صحیح است ولی اگر همین ترتیب باشد تا بیست سال دیگر هم باز خواهیم گفت که هنوز پارلمان مایبارلمان فرانسه وانگلیس نیست اما من میگویم که وکیل باید شخصی باشد که این پارلمان را مثل پارلمان فرانسه وانگلیس ببیند ما باید مملکتی را که خاک او سه برابر خاک فرانسه است قسمی نماییم که همه قسم صناعت و تجارت داشته باشد و آبهای آن را سدیست تاز او منافع کلی ماید مملکت بشود بنده میگویم آن فصل قانون اساسی که نوشته است باید باز زده روز قبل از هیج بودجه مملکتی به مجلس نباید گوییم که کمیسیون مایه مشغول کار نمیشود که بودجه به مجلس باید چرا مشغول اصلاحات مایه نیستند همه عیب در این است که ما وکلا حاضر نیستیم که اجرای قانون در حق ما بشود بازمی نشینیم و میگویم که هنوز زود است و مملکت ما مثل سایر ممالک متمدنه نیست ولی اگر همان یک ماده از قانون اجرا بشود همه این کارها اصلاح خواهد شد و پارلمان ما هم مثل پارلمان انگلیس و فرانسه خواهد شد میگویند که این ملت جاهلند در صورتیکه این ملت بیچاره همیشه با زور می آورند ولی مای نشینیم و حرف میزنیم

آقا سید حسین - این مجلس امروز ما قرار بود که روز یکشنبه باروز دیگر بدون حضور تماشاچها باشد که بعضی اعتراضات و صحبت ها بنماییم حال اینک گفته میشود که ما قانون را در حق خود مجرا نمی داریم این نسبت بویکلا توهین است و علاوه و کیلیکه اجرای نظامنامه داخلی را نخواستند باشد در حقیقت خیانت کرده پس دیگر از این مسئله باید صرف نظر کرد و باید رئیس مجلس بدون ملاحظه نظامنامه داخلی را مجرا نماید بر نفس کسی اعتنا نکند اما در باب کمیسیونها تأسیس آنها برای این بود که امورات بترتیب صحیح و منظم از مجلس بگذرد و سابق یک ترتیبی بود که هر وقت قوانینی حاضر بود در مجلس قرائت می شد و هر گاه ایرادی داشت سه چهار روز طول کشیده بالاخره اصلاح میشد حال آن ترتیب از بین رفته و اصلاح کمیسیون ها هم منوط با صلاح کمیسیون اعضاء رئیسه است که بعضی از آن اعضاء داخل در کمیسیون مایه و سایر کمیسیونهای باشند همچنین اعضاء هر کمیسویی در چند کمیسیون عضویت دارند این است که کاری از پیش نمیرود باید اعضاء هر کمیسیون یک کار داشته باشند تا بتوانند کاملاً به آن رسیدگی نمایند اما در باب رسوم تومانی یک هیاسی چندی قبل جمعی از مستوفیان شرحی بوزارت مایه نوشته بودند که حقوق ما کم است و این تومانی یک هیاسی قرار بود جمع دولت شده و بیا هم بقدر کفاف حقوق بشوند .

وکیل التجار - بنده حکماً آگفتم که یک روزی مجلس مخصوص وکلا باشد که بعضی صحبتها و درددل نمایم این نشد تا اینکه امروز مجلس این طور اقتضا کرد اما چون صحبت از کمیسیون مایه شد و بنده هم یکی از اعضاء آن کمیسیون هستم لازم است که دفاعاً عرض کنم تومانی یک هیاسی را کمیسیون مایه و مجلس رای ندادند و هر کس این نسبت را بدهد دروغ است دیگر اینکه کمیسیون مایه در بودجه مملکتی دخل و تصرفی نکرده و در هیچ موضوعی رای شخصی نداده اگر داده است هر کس اطلاع دارد بگوید اما در تنظیم داخلی مجلس باید ما خودمان حاضر باشیم در اجرای قانون و نگاهداریم که هر یک مداخله در کار

های دیگری نمایند و بیجهت هر کس داخل در کمیسیون ها نشود که اسباب تعطیل کار آنها بشود اگر این طور شد آن وقت کمیسیون ها می توانند مشغول کار بشوند کمیسیون مایه همیشه منعقد است ولی مزاحمت واردین از مردم و وکلا و جواب دادن واردات مانع از کار آنها است چنانچه کمیسیون رئیسه هم بهمین درد مبتلاست پس تمام این عیب ها از خودمان است

مخیر الملک - خلاصه مطلب خود را خوبست مجدداً اظهار نمایم اینکه گفته شد مجلس ما مثل پارلمان انگلیس نیست صحیح است اما اول باید مجلس تابع قانون بشود تا اینکه بتوانند مثل پارلمان انگلیس باشند تا مجلس بقانون موضوعه خود رفتار نمایند و بعد وزراء تابع آن قانون نشوند و بعد اهالی مملکت آن مملکت نخواهد شد و آن هم باید بیک روزی از این اطاق شروع شود اما در باب مایه گفته شد که کمیسیون مایه تا کون از بابت سه آتیه مشغول کاری نشده مقصود ما این نبود که مشغول کار نیستند بلکه باید آنها نقشه کار را ترتیب داده به مجلس ارائه بدهند اگر تصویب شد آنوقت مشغول عملیات آن نقشه بشوند که تا با نازده روز بعید مانده تکلیف بودجه معلوم شود مطلب دیگر در باب تومانی یک هیاسی اعتراض به مجلس و کمیسیون مایه نکردم بلکه در حقیقت خدمت یک کمیسیون نمودم زیرا که چنین شهرت داشت که این اجازه از طرف مجلس است حالاً میفرماید که مجلس و کمیسیون مایه هیچکدام این مطلب را تصویب نکرده اند .

اسدالله میرزا - بنده ناچار از اینکه دو کلمه جواب یکی از وکلای محترم را که گفت ملت ایران شش هزار سال است در پوته جهالت بوده اند بگویم که یک نفر از صاحبان جراید بزرگ انگلیس می نویسد که ملت ایران همیشه در علم و صنعت سر آمد سایر ملل بوده اند و سایر دول در پوته جهل و نادانی مانده بودند این مطلب را محض تذکار عرض کردم کملت ایران هیچوقت جاهل نبودند این ضعف و عقب افتادن آنها از معارف بواسطه بعضی از موانع بود اما اینکه در اینجا صحبت از اصلاح بودجه مملکت شده همانطوریکه گفتند ما امروز دچار یک مخاطره بزرگی هستیم که آن نداشتن مایه است و باید مجلس از وزراء محترم بخواهد که در این خصوص چه اقدامی کرده اند و این مطلب خدمت بزرگی است ملت زیرا که اصلاح کلیه امور منوط باصلاح مایه است .

آقا سید مهلی - بنا بود که یکی از این چهار روز مجلس منجر باشد بیک کلاه که تا این مذاکرات در حضور تماشاچها نشود حالاً بفرمائید که آن روز را چه روزی خواهیم فرار داد ؟

صدیق حضرت - میرزا حسین خان که یکی از منشی های وزارت امور خارجه است یک نفر مانی صادر کرده بود و آورده بود بکمیسیون مایه که کمیسیون آنرا فرستاده که وزیر مایه تصویب نماید وزیر مایه گفت تصویب من منوط بتصویب مجلس است بعد وزیر امور خارجه شرحی در این خصوص بکمیسیون مایه نوشت و کمیسیون مایه بدون اجازه مجلس رای داده و تصویب کرد که وزارت مایه این وجه را بدهد و حال آنکه این وجه در بودجه مایه پارسل نبود .

وکیل التجار - بنده که در کمیسیون مایه هستم همچو فرمائی را ندیده و اطلاع هم ندارم (مجلس ختم شد)

مذاکرات روز یکشنبه ۲۱ شهر ذی حجه الحرام دارال شورای ملی
خلاصه مذاکرات روز شنبه بیستم را آقامیرزا طاهر قرائت کردند .

ادیب التجار - جواب تلگراف اصفهان مغایره شده یا نه ؟

نایب رئیس - باید از دفتر تحقیق بشود .

ادیب التجار - پس تلگرافی رسیده است ملاحظه شود اگر اهمیت دارد قرائت شود .

سیدالحکماء - تلگراف را اول باید اعضاء رئیسه به بیینند بعد قرائت بشود .

نایب رئیس - امروز فرا زده است که باید قانون انطباعات خوانده شود .

آقامیرزا سید علی نقی - هر روزی که قانون انطباعات خوانده می شود به مجازات نقدیکه میرسد مورد بحث و ایراد می شود آن وقت گفته می شود که باشد در کمیسیون تنقیح لوائح بنظر آسایان رسیده تنقیح بشود پس یک دفعه آن موادیکه باید بنظر آسایان رسیده و اصلاح شود تمام کنند بیاورند به مجلس که دیگر اسباب معطلی نشده و دچار اشکالات نشویم .

حاج سید نصرالله - چند مجلس آسایان حجج و علماء در کمیسیون تنقیح لوائح حضور بهم رسانیده در این مسئله مباحثات زیاد شد بالاخره در آنروز آخر آنجا مذاکره شد که آن مجازات نقدی در مواردیکه قید التزام شرعی ممکن نیست مبدل بجس بشود و این قانون انطباعات بگذرد برای این که مجازات نقدی مطابق با شرع نخواهد شد بعد باز کمیسویی دیگر شده و در باب جزای نقدی کلیه مذاکرات شده بالاخره قرار شد که یک مجلس دیگری بشود که تمام شود آن مجلس دیگر منعقد شد و حالاً عقیده من این است که همان مجازات نقدی مبدل بجس شده و تمام شود .

احسن الدوله - حبس را نباید در صورتی قبول کرد که توسط موقوف باشد چنانچه می بینیم که قاتل را توسط می کنند خود حبس و سبله کار شده است .

نایب رئیس - این ها بجهت این است که قوانین تماماً وضع نشده اگر قوانین تماماً وضع شود هر کس تکلیف خود را میداند (در این موقع شروع بقرائت قانون انطباعات شد و چند ماده از آن تنقیح و تصحیح شده و مجدداً شروع بمذاکرات گردید)

صدیق حضرت - میخواهم یک عرض بکنم اگر چه از مکرات است و مگر مردم در مجلس مذاکره هم شده است ولی باز هم عرض میکنم که اشراق معلوم است در این شهر چه کردند و چندی قبل ریختند خانه فریودن و او را گشتند چندی زحمت کشیده شد تا بعضی از آنها گرفتار شدند و در استنطاق مخفی کرده اند بنده بودم بعضی ها هستند که داخل در این کارها پیوده اند و حالاً در شهر هیور میکنند و یکی دو سوار هم شاید با آن ماهرکت

میکنند که کسی متعرض آنها نشود و صدمه بآنها نرسد بنده میگویم چرا اینها مجازات داده نمیشوند الان این بهاء الواعظین که این جا حاضر است معلوم است چه صدمه بایشان وارد آمده منتها خدا بایشان تفضل کرد و اشخاصیکه این صدمات را بایشان وارد آورده اند هنوز گرفتار نشده اند پس باید از وزارت عدلیه و سایر وزراء مجازات اینهارا خواست.

حاج میرزا ابراهیم آقا - قانونی که دولت و ملت اتخاذ کرده اند که مجری شود قانون عدم مجازات است این بهاء الواعظین که نزدیک بود بمرید مرتکب این عمل گرفتار و مجازات نشدند آن فریودن گاریختن خانه اش و ادا رکنشند و آن کسی را که در میدان نویضانه قطعه قطعه اش کردند و مادر بیچاره اش دیوانه شده آن اشخاصی که بمجلس تیر انداختند یا اینست که این ملت ایران هیچ غیرت ندارند یا خدا خواسته است که این مملکت را خراب و ویران نماید و اگر نه چرا نباید تاحال این اشخاص قصاص و مجازات نشده باشند.

حاج سید نصر الله - از سه کار یک کار را باید کرد یا اعلان عفو عمومی نباید داد همان طور که رسول خدا نسبت بکفار فرمایش کرد در مکه معظمه که من دخله کان امنا در این صورت دیگر تبعیض معنی ندارد که بعضی را معاف داشته و شفاعت شوند و بعضی را گرفتار و مجازات کرد و یا اینکه مثل کفار بنی قریظه که هفتاد نفر را بیکروز کردن زدند در این مقدمه هم باید همگی اشرار را بقدر تمصیر خود مجازات داده اگر تبعیض است از روی چه قاضیه است و باید تعهد مثلا اشخاصی که تصحیرشان بزرگتر است آنها را رها کنند و اشخاصی که تصحیرشان کوچکتر است آنها را حبس کنند آخر این چه ترتیبی است اگر باید مجلس بانکار رسیدگی کند بیکند و اگر وزیر عدلیه باید رسیدگی کند همین طور اینطور که صحیح نیست.

آقا شیخ حسین - بنده عرض میکنم اعلیحضرت شهربازی آرزو حضور و کلا بوزیر داخله فرمودند که چرا اشرار را گرفتار نمیکنی پس ما بان ساحت قدس ابداء حرفی نداریم و منزه است و حالا هم بدو اسلام نیست که همه مثل اهل مکه عفو شوند و مخصوصاً تمام اشرار باید مجازات داده بشوند خصوصاً صنایع حضرت و مقدر نظام که سرمشاه این فساد بوده اند و کار را بجائی رساندند که نزدیک بود مملکت از دست برود پس باید مجازات این دو نفر را جداً خواست و باید بدلا برزند زیرا که جزو مفسدین در ارض هستند و نیز همه مردم بدانند که مجازات در کار است.

حاج میرزا ابراهیم آقا - تصحیر یا نوعی است یا شخصی اگر نوعی است بارلمان میتواند آنرا ببخشد از راه اینکه جاهل بود و نهمید ولی آنکه شخصی است آن را بارلمان نمیتواند ببخشد مثلا اینکه یکی یکی را بکشد یا چشمش را در آورد زیرا بارلمان در اینصورت حق عفو ندارد و گمان میکنم که ملت اینقدر بی حس و بی غیرت باشند اگر عدلیه بخواهد آنها را مجازات نهد ملت خودشان خواهند مجازات داد.

لسان الحکماء - بجهت حفظ حقوق ملت بهترین ترتیب همان است که اعلیحضرت همایونی حضوراً در باب گرفتاری اشرار و مجازات آنها بوزراء فرمودند پس بعقیده بنده خوبست بجهت پس فردا وزیر عدلیه و وزیر داخله احضار شده توضیحات خود را در باب مجازات و گرفتاری آنها بدهند.

آقا میرزا اسماعیل بنقی - همه میگوئیم که وظیفه ما وضع قوانین است ولی بنده عرض میکنم که دو چیز سبب میشود ما از وضع قانون و قرائت آن باید صرف نظر نماییم یکی را کتابت در آن روز هائیکه وضع امور منقلب بود عرض کردم یکی را هم امروز اظهار میدارم و مکرر هم اظهار کرده ام که ما باید نظارت در اجرای قوانین داشته باشیم اکنون ملاحظه میکنیم که آلات اجرائیه در اجرای قوانین مسامحه دارند و نیز دیروز پس از گفتگوهای مفصله گفته شد که نتیجه مجلس چه شد بنده عرض کردم مجلس ما مجلس مباحثه و مشاخره است اینکاش که مجلس مشاخره بود در مشاخره اطفال ترتیب و نتیجه هست یکی دال خواست دیگری هم در جواب ناگزیر است دال بدهد اما ماهیچ نتیجه را در نظر نداریم و جواب را مطابق سؤال نمیدهیم ساحت شخص اعلیحضرت مقدس است و کمال همراهی را هم میفرمایند و بشخصه هم مباشرت در اجرائیات ندارند و ملت هم در کمال نجابت و غیرت و قوت قلب و با ملاحظه هستند پس هر مسامحه میشود از طرف آلات اجرائیه است که در اجرای قوانین مسامحه دارند اینکه میفرمایند وزراء را بخواهیم در مجلس تقبل میکنند ولی نمایانم در خارج چه میشود که بلطایف العجل دفع الوقت میگذرد.

آقا میرزا محمود - بنده ملاحظه میکنم که اگر امروز این مسئله را تعقیب نکنم خیانت کرده ام تا ملت اطمینان و امنیت نداشته باشند قانون را میخواهند چه کنند این اشخاص گذشته در ایران شرارت آنها را در تمام جرایم دنیا نوشته و مقصر هستند و الان آقای بهاء الواعظین بحمدالله صحت یابنده آمده بنده از ایشان خجالت میکنم که هنوز اشخاصیکه آن صدمه را بایشان وارد آورده اند گرفتار شده اند و ما باید اینجا نشسته مشغول هیچ کاری نشویم مگر جداً مجازات و گرفتاری اشرار را بخواهیم ولی متأسفانه می بینم ابداء در فکر نیستیم و از فراریکه شنیده ام از حالا نقشه کشیده اند که روز عاشورا دسته ترتیب داده و جداً ایستادگی نموده استخلاص اشرار را بخواهند.

آقا سید حسین - تاروز سه شنبه خود ملت حاضر شده اند که صبر کنند و به بینند در حق مقدرین چه حکم خواهد شد و چگونه مجازات میشوند و آیا مجلس میتواند بآنها اطمینان دهد که مجازات داده می شود یا نه بعضی که در این شب های سرد زحمت کشیده و مرتکب این افعال را گرفتند حالا از آن اشخاص شفاعت شده و بازده نفر از آنها را مرخصی کرده اند بکنفر از قانون فریودن هم که در مساجه

بود شفاعت شده است و حاضر شده اند کلام عفو بر افعال تمام آنها بکشند همین قدر می دانم که ملت برای این ترتیبات حاضر نیستند و اگر در مجازات آنها اقدام معذانه نشود خود ملت حاضر هستند که آنها را مجازات دهند.

نایب رئیس - در جواب فرمایشات شاعرش میبکنم که این مطالب صحیح است و باید دولت و ملت وقوه مجریه همه در این باب همراهی نمایند ولی ملت ایران ملت نجیبی هستند و هیچ وقت خودشان شخصاً متصدی اینکار ها نمیشوند و وکیل ملت همچون حرفی نباید بزند البته باید از قوه مجریه خواست که آنها را مجازات بدهند.

وکیل التجار - ما ده روز بیشتر وقت نداریم زیرا که اول محرم میرسد و موقع عزای داری است و همه مردم مشغول عزای داری هستند پس باید طوری شود که مجازات این اشرار قبل از محرم داده شود برای محرم نماند.

آقا سید مهدی - بنده می گویم که مملکت ما مشروطه است و نباید از قانون خارج شد باید وزراء را خواست و به بینیم در این باب چه اقدام کرده اند و مجازات آنها را جداً از وزراء بخواهیم.

صدیق حضرت - بنده عرض می کنم اینجا امروز چند ماده قانون خواندیم در این قانون حبس از سه ماه الی یکسال بنظر حاکم معین شده ولی می بینیم که امروز در این مملکت مجازات با اشخاص ضعیف داده می شود و اشخاصی که مقامات عالی دارند بکلی از آنها صرف نظر میشود و باید مجلس بخواهد که از مجازات این اشخاص صرف نظر نشود بعد ما اجراء قانون در حق ضعیف و قوی علی السویه باشد **نایب رئیس** - در صورت مجلس از راه قانونی مقرر کار است و باید داشت شود که ابداء این مقصرین را مجازات دهند زیاد معاکره آنها طول کشید در روز سه شنبه یا پنجشنبه رئیس الوزرا و وزیر جنگ و وزیر داخله و وزیر عدلیه را در مجلس بخواهند و بیایند توضیحات بدهند که چه اقداماتی کرده اند.

(مجلس ختم شد)

مذاکرات روز سه شنبه ۲۳ شهری
حجة العرام دارالشورای ملی
خلاصه مذاکرات روز یکشنبه ۲۱ را آقا میرزا مرتضی قلیخان قرائت کردند شروع بقرائت قانون انطباعات شد پس از قرائت و تصحیح چند ماده مجلس ختم گردیده و در ختم مجلس رئیس اظهار داشتند که فردا چهار ساعت بشروع مانده اجراء محترم وزارت داخله و غیره بجهت قسم یاد کردن در حضور حقیق اصنام در مسجد سیه سالار حاضر خواهند شد محض اطلاع آقایان و کلا اظهار شد که مستعضر باشید و روز دوشنبه هم اجراء محترم وزارت امور خارجه در مسجد حاضر و قسم یاد کردند و اکثر از آقایان و کلام حضور داشتند و در مجلس روز پنجشنبه هم قانون متوفیات قرائت خواهد شد.

مذاکرات روز سه شنبه ۲۵ شهری
حجة العرام دارالشورای ملی
خلاصه مذاکرات روز سه شنبه ۲۳ را آقای میرزا مرتضی قلیخان قرائت کردند بعد شروع بقرائت قانون